

Könyvtár – Könyvek – Emberek

150 éves a Váci Egyházmegyei Könyvtár

A Váci Egyházmegyei Könyvtár idén ünnepli fennállásának 150. évfordulóját. Az intézmény alapját Peitler Antal József püspök teremtette meg 1875-ben, amikor saját vagyonából könyvtáráépületet emeltetett, és annak falai között egyesítette a püspöki, a káptalani és a szemináriumi könyvtár állományát. Ezzel létrejött a Váci Egyházmegyei Könyvtár, amely azóta is a váci egyházmegye szellemi életének meghatározó intézménye.

Dr. Varga Lajos, Forró Katalin, Rétfalvi Balázs,
Baranya Péter

Az évforduló alkalmából november 27-én ünnepi konferenciát rendeztünk a Püspökvác Látogató- és Rendezvényközpontban, amelyre egyházi és világi szakemberek, kutatók, könyvtárosok és könyvbarátok érkeztek, hogy közösen tekintsenek vissza az intézmény másfél évszázados történetére és meghatározó szerepére. A konferencia címe – KÖNYVTÁR – KÖNYVEK – EMBEREK: 150 éves a Váci Egyházmegyei Könyvtár – jól tükrözte a rendezvény tematikáját, amelyben a kulturális örökség, az egyháztörténet és a könyvtár-tudomány egymást kiegészítve jelenhetett meg.

A megnyitóbeszédet **Marton Zsolt** megyéspüspök tartotta. Kiemelte, hogy az ezeréves Váci Egyházmegye ünnepi éveiben ez a könyvtári jubileum különös hangsúlyt kap, hiszen a könyvtár alapítása az egyházmegye kulturális történetének is jelentős mérföldköve. A püspök Ferenc pápa olvasásra vonatkozó gondolatait idézve rámutatott: az olvasás fejleszti a szókinccset, serkenti a képzeletet és a kreativitást, növeli a koncentrációs képességet, csökkenti a szorongást, és – a Szentatya szavaival élve – „oázist nyújthat és távol tarthat minket kevésbé egészséges választásoktól”.

A délelőtti szekció első előadását **Baranya Péter**, a Piarista Központi Könyvtár vezetője, az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének elnöke tartotta *Egyházi könyvtárak előtt álló kihívások a XXI. században* címmel. Részletesen elemezte a digitális jelenlét elvárásait, a közös adatbázisok és digitális tartalmak jelentőségét, valamint a régi könyves állományok megőrzésének szakmai és fenntartói vonzatait. Kiemelte, hogy az egyházi könyvtárak ma már nem csupán gyűjtemények őrzői, hanem missziós feladatot is ellátnak.

Baranya Péter

Rétfalvi Balázs történész, a Szombathelyi Egyházmegyei Levéltár vezetője a közelmúltban a Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport gondozásában megjelent *Püspöklexikon 1804–1918* kapcsán végzett korábban kutatásokat Vácon. A kutatás eredményeit összegezve rajzolt portrét Peitler Antal József püspökről, a könyvtáralapítóról, aki szerény pécsi családból indulva vált a magyar kultúra egyik kiemelkedő mecénásává. Műveltségbe, tudásba vetett hite és szociális érzékenysége tette lehetővé, hogy a váci könyvtár olyan fundamentumokra épülhessen, amelyek ma is meghatározzák küldetését.

Rétfalvi Balázs

Forró Katalin, a Tragor Ignác Múzeum nyugalmazott igazgatója Csávolcsky József kanonok munkásságát mutatta be, aki az egyházmegyei könyvtár első könyvtárnokaként és a városi kulturális élet sokoldalú szervezőjeként vált ismertté. A kanonok alapvető szerepet játszott a múzeumlapításban, és számos oktatási, gazdasági, kulturális kezdeményezést indított útnak. Az előadásból különleges adalékként kiderült: a halála után válságos helyzetbe került gyűjtemény az egyházmegyei könyvtárban talált biztonságos otthonra.

Dr. Koltai András

A továbbiakban **dr. Koltai András**, a Piarista Rend Központi Levéltárának vezetője *Holl Béla, a piarista könyvtáros* címmel tartott előadást. Holl Béla 1956–1960 között vezette az egyházmegyei könyvtárat, és nevéhez több jelentős felfedezés kötődik – így például a Káldi Biblia autográf töredékének azonosítása vagy az Ecsegi Kódex egyik legismertebb betlehemes leírásának feltárása. Holl Béla tevékenysége meghatározó volt a könyvtár muzeális gyűjteményének kialakításában is.

Tömördi Viktor OFM

Tömördi Viktor OFM, a Sapientia Hittudományi Főiskola oktatója és a sümegi ferences rendház gvardiánja Karcsú Antal Arzén ferences történetíró életművét ismertette. Karcsú hatkötetes műve (1880–1888) Vác város történetének feldolgozása, amelyben a szerzetes a korszak elérhető írott és szóbeli forrásait összegyűjtötte, hogy azok akkor is fennmaradjanak, ha az eredeti dokumentumok idővel elvesznének.

Lieber Mária Katalin, egyházmegyei bíró Dr. Endrey Mihály váci megyéspüspök (1975–1977) rövid, de különösen összetett püspökségét mutatta be. Az előadás középpontjában a kinevezés és az akadályoztatás kánonjogi kérdései álltak. Az előadás különös aktualitását az adta, hogy a váci püspöki kinevezés 50. évfordulójának évében a könyvtár feldolgozatlan gyűjteményéből előkerültek a főpásztor kézírathagyatékai. Ezek a dokumentumok újabb, értékes részletekkel gazdagíthatják életútjának rekonstrukcióját.

A délutáni szekció levezető elnöke **dr. Szelestei Nagy László** irodalomtörténész, a Barik Irodalom-Lelkiség Kutatócsoport vezetője volt. A szekciót **dr. Varga Lajos** segédpüspök előadása nyitotta *Régi kincsek – új felfedezések a Váci Egyházmegyei Könyvtárban* címmel. A püspök ismertette a gyűjtemény kialakulását, azok történeti rétegződését, valamint a legfrissebb kutatási eredményeket és újonnan azonosított különlegességeket.

Dr. Szelestei Nagy László

Lieber Mária Katalin

Ezt követően **dr. Both Mária Gabriella**, az Apor Vilmos Katolikus Főiskola oktatója a 18. századi *Homann Atlas Novus* váci példányát mutatta be. A könyvtár állományában található példány nem teljes, ugyanakkor így töredékes formájában is csodálatos példája a kozmográfiák korszakának, melynek lenyűgöző tudománytörténeti komplexitását az előadásból megismerhettük. A könyvtárban őrzött Atlas Novusból származó térképszelvények az NKA Közgyűjteményi Kollégiuma támogatásának segítségével a közelmúltban restauráltatta a könyvtár.

Dr. Kovács Bálint, a PPKE-BTK Armenológia Tanszékének vezetője az egyházmegyei könyvtár örmény köteteit elemezte. Ezek mind a mechtarista szerzetesrend velencei és bécsi nyomdáiban készültek, különlegességük pedig abban áll, hogy örmény betűkkel, de török nyelven nyomtatták őket. A kutatások arra utalnak, hogy a nyomdai betűk egy része Misztótfalusi Kis Miklós örmény betűinek továbbélése lehet.

A szekció három záróelőadása folyamatban lévő kutatásokhoz kapcsolódott. **Kuti Alexandra** muzeológus „Karrier” a könyvek tükrében címmel tartott előadást a nemrég kutatásba vont Althann-kötetek dél-itáliai vonatkozásairól. A könyvek fontos adatokat őriznek itáliai szentkultuszokról – például Szent Januáriusról –, valamint a korszak kulturális és egyházi kapcsolatrendszereiről.

Dr. Szádóczki Vera, a könyvtár régikönyves munkatársa Kámánházy László püspök (1808–1817) könyvtárának kéziratos katalógusait és feldolgozásának módszertanát mutatta be. A kiemelt dokumentumok elemzése jól érzékeltette, milyen gazdag életrajzi és kultúrtörténeti adatanyagot rejtene az egykori püspöki könyvtárak.

Dr. Kővári Réka egyházzénész a történeti betlehemesekhez kapcsolódó kántorkönyveket ismertette, köztük az Ecsegi Kódex betlehemes leírását és Molnár János jászfényszarui kántorkönyvének énekeit. Az előadás különleges momentumra volt, hogy a hallgatóság az előadó vezetésével közösen énekelve megszólaltathatta a kántorkönyvekbe lejegyzett énekeket.

Kuti Alexandra

Dr. Kővári Réka

A konferencia keretében avattuk fel a könyvtár alapításának 150. és Peitler Antal József püspök halálának 140. évfordulójára készült emléktáblát. A megemlékezésen Vargáné Fitos Mónika énekművész működött közre. Beszédet mondott **Varga-Kohári Mária** könyvtárvezető, **Matkovich Ilona** polgármester és **dr. Varga Lajos**, segédpüspök. Az emléktáblát Matkovich Ilona polgármester és Marton Zsolt

Varga-Kohári Mária

megyéspüspök leplezték le, majd dr. Varga Lajos segédpüspök, gyűjteményi prefektus áldotta meg. Az emléktáblát Laczik Csaba, Mihályi Anna szobrász és Klimász János kőfaragómester készítette.

A nap jó hangulatú szeretetvendégséggel zárult, amelynek keretében köszöntöttük dr. Varga Lajos segédpüspököt közelgő 75. születésnapja alkalmából dr. Bénikné Dézsi Bernadett énekművész közreműködésével. A baráti, családi agapé ismét megerősítette, hogy a Váci Egyházmegyei Könyvtár nem csupán egy épület, hanem élő közösség.

VARGA-KOHÁRI MÁRIA
Váci Egyházmegyei
Könyvtár